

ÁLLAM, KÖZÖSSÉG, PIAC - ÉS AZ INFRASTRUKTÚRA

(Opponensi vélemény dr.Muraközi László "Az infrastruktúra és a gazdaságirányítási rendszer" c. vitaindítójához)

Fleischer Tamás

1./GAZDASÁGPOLITIKA,GAZDASÁGIRÁNYÍTÁSI RENDSZER ÉS INFRASTRUKTÚRA

Egyetértek lényegében az egész ponttal: nevezetesen azzal, hogy az infrastruktúra lemaradása bizonyított tény, és hogy ezt a lemaradást nem alkalmilag elkövetett hibák okozták, hanem mindez szorosan következik a követett gazdaságpolitikából. Hozzátehetjük, hogy ez persze nem azt jelenti, hogy minden probléma kizárólag az utolsó negyven évben keletkezett volna: a centralizált irányítás felhasználta és erősítette az ilyenek örökölt hálózatokat (megyerendszer,sugaras közlekedési hálózat) illetve kialakította, átfőrmálta azt, ami nem *elégé* volt ilyen (iskolarendszer, kereskedelmi hálózat)

Vitázni e pontban egyedül a végkövetkeztetéssel vitázom. "Mivel nincs még kialakult gazdaságpolitikai irány, nincs ma mihez igazodni, így az infrastruktúrára vonatkozóan egyelőre a jelenlegi struktúrában kell javaslatot tenni" - mondja Muraközi László. Én azonban úgy gondolom, épp a fent bizonyított struktúrába ágyazottság arra is rávilágít, hogy a rossz struktúra továbbra is rosszul fogja kialakítani a maga infrastruktúráját, *több pénztől* tehát illúzió azt várni, hogy a keretek változatlansága ellenére ki fogja alakítani a jövő kedvezőbb strukturáit.

2./AZ INFRASTRUKTÚRA JELENLEGI HELYZETE

Egyetértek azokkal a tényekkel, amelyeket a Szerző e pontban felsorakoztat: tehát a sikertelen nekilendülések és a mindenkori visszarendeződések leírásával.

Vitázom azzal a gondolattal, hogy "addig is" a forráselosztás korrekciójával javítható lenne az infrastruktúra helyzete. "...ez nem jelent minőségi változást, nem jelent megoldást. Ezzel lényegében egyetértek, ahogy korábban leírtam. De a jelen helyzet realitás, ennek logikája szerint nincs más lehetőségünk. Elkészerítő egy autóversenyen biciklivel versenyezni. De ha leereszt a bicikli kereke, ennek ellenére felfújom, mert nem tudok mást tenni." - írja érvként Muraközi. Nos, ha nekem kell egy autóversenyen biciklivel indulni, én bizony nem fújom föl a kereket: nem kell elfogadni, sőt legitimálni egy olyan versenykiírást, ahol eleve elrendelt győztesek vannak. Őszintén szólva nem is bíznék abban, hogy aki én alám biciklit adott a versenyen, az, ha valami csoda folytán mégis győzelemre állnék, valóban kihirdetne győztesnek, és nem változtatná meg a célegyenesben a szabályokat. (Vannak példák: az országgyűlésben mindaddig szabadon lehetett interpellálni, amíg nem éltek vele. Az egyesületi és egyesülési szabályok is lazák lehettek mindaddig, míg senki nem élt velük...) Visszatérve a szűkebb témához, nem hiszem, hogy most ráolvasással el lehetne érni felvilágosult, és jó redisztribúciót. Ezzel nem a központi, strukturális irányítás szükségességét akarom tagadni, hanem azt állítom, hogy eredmény csak egy más intézményi strukturában létrejövő, *társadalmi kontroll alatt álló* gazdaságpolitika, infrastruktúrapolitika nyomán várható, erre kell összpontosítani, nem egy olyan törekvésre, ami úgy foglalható össze, hogy "addig is nagyobb falatot nekünk a koncból!" Egyébként ez utóbbi gondolatmenetet már megtárgyalta a bizottság, és itt elég emlékeztetni Mandel Miklós múltkori dolgozatára.

3./KÖLTSÉGVETÉSI REFORM, BÉRREFORM ÉS INFRASTRUKTÚRA

Egyetértek azzal, hogy tényleges reform a termelési támogatások leépítését illetően is csak a gazdaságpolitika egészébe ágyazottan lehetséges, s hogy helyette ma a lakossági források möhő bevonására irányuló törekvés tapasztalható, bérreform nélkül.

Vitám megint a megoldási javaslat felemásságával van: addig is, amíg nincs valószínű reform a költségvetést illetően, - mondja Muraközi László - legalább a lakosság növekvő megterhelését kísérelje egy bérreform. Nem a jószándékot vitatom - de ez a javaslat nem számol azzal, hogy a bérstruktúra ugyanúgy beágyazódik a gazdaságpolitika egészébe, mint az infrastruktúra, vagy a költségvetés, és így valószínű ez a tanács sem fogadható meg "addig".

Az eddigi három pontot összefoglalva, végül is az eredeti kérdést illetően, hogy t.i. milyen anomáliák gátolják az infrastruktúra fejlődését, - nem tér el a válaszuk. Az ok a gazdaságpolitika egészében van, attól nem választható el. A különbség a megoldási javaslatot érintően merül csak fel; nevezetesen én azt mondom, hogy ha ez az ok, akkor *ezen* kell haladéktalanul változtatni, nincs értelme tüneti beavatkozások előírásának.

4./INFRASTRUKTÚRA ÉS PIAC

Muraközi írásának utolsó pontja lényegében a megoldás egy sokszor hangoztatott irányát, a piacosítás kérdését elemzi. Ennek a pontnak a felfogásával egyetértek, azonban úgy gondolom ma már tovább is árnyalható a kép. Ezt kísérlem meg az alábbiakban.

Vitám egyetlen félmondattal van csak, most ebből indulnék ki. Muraközi óvatosságra int a piacosítással kapcsolatban, - ezzel még egyetértek - majd megnevezi: különösen az oktatás és az egészségügy vonatkozásában. Itt sem a megnevezettekkel van problémám, hanem azzal, hogy a szerző természetesnek veszi, hogy a határokat *ágazatokban* kell kijelölni. Nem!

Hanem miben?

A/ A fejlesztés és működtetés ill.

} [ld."Infra-strukturaváltás" cikk.]

B/ A központi és a helyi elválík

Ezzel kapcsolatban rá kell mutatni arra, hogy az állami, központosított infrastruktúra versus piaci infrastruktúra dichotómia maga is hamis, és sok vitának az oka.

Valójában a *centralizáltak*, a központinak, az államinak az ellentétpárja a *helyi*; míg a piaci, vállalkozói típusú nem *ennek*, hanem (nevezzük egyelőre így) a *nem piacinak* az ellentéte.

Elvben létezhet központosított és ugyanakkor piaci elven működtetett infrastruktúra: erről joggal mondja Muraközi, hogy itt ma az állam gyakran beszáll egy létező torz feketepiacba.

Lényegesebb ennél, hogy a helyi infrastruktúra is működhethet nem piaci, közösségi elven; - és persze működhethet piaci, vállalkozói elven is. Az előbbi az, amelyik gyakran kiszorul a kétpólusú felosztásból, tehát az a szegmens, amikor a helyi közösség, így a tanács is közösségi gazdaszemlélettel, nem vállalkozói attitűddel kezeli az infrastruktúrát. Helyben ugyanis a vállalkozóként nem megtérülő externális haszon is a közösség tagjai számára térül meg, és ilyen módon a hasznossági mérlegelés és a pénzbeli megtérülés kalkulálása együtt képes a döntéshozatalnál szerepet kapni. Itt csak a figyelmet kívántam erre a gondolkodásmódra irányítani, aminek majd a következő munkafázisban, tehát a minta-terv kialakításakor kellene teret adni.

C/ A piac nem csupán a piacosított - tehát vállalkozásba adott, az igénybevevő pénztárcájára bízott - elosztású elemek számára jelent újdonságot, de a piaci

környezet (a termelés piaci alapon történő szerveződése) feltétele egy egészségesen működő nem-piaci szférának is. Utalok itt arra, hogy a gazdaságba történő strukturális beavatkozás hatása is csak egy racionálisan működő gazdaság esetében válik kiszámíthatóvá, és a kívánt irányú húzóhatások is csak ebben az esetben jönnek valóban létre.

D/ És fordítva: egy torz strukturában még a quasi-piaci igények is torzulnak: ha a szomszéd faluval nincs út- és telefonkapcsolat, akkor "piaci" alapon is a központ, a város felé irányuló sugaras üzleti kapcsolatok látszanak racionálisnak. Egyébként is - és itt is egyetértek Muraközi Lászlóval, hogy önmagában a piacosítás még nem elegendő - a piac elsősorban struktúrakitöltésre alkalmas, (és erre alkalmasabb, mint az ezt mímelő tervezés) új struktúra létrehozása nem képzelhető el önmagában a piac segítségével.

1988 április 28.